

MỘT SỐ PHƯƠNG PHÁP VÀ KỸ THUẬT DẠY HỌC TIẾNG TRUNG THEO TIẾP CẬN GIAO TIẾP LIÊN VĂN HÓA

Vương Thị Hồng Vân
Trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, việc dạy học ngoại ngữ nói chung và tiếng Trung nói riêng không chỉ dừng lại ở việc truyền đạt kiến thức ngôn ngữ mà còn phải hướng tới phát triển năng lực giao tiếp liên văn hóa cho người học. Bài viết tập trung phân tích một số phương pháp và kỹ thuật dạy học tiếng Trung theo tiếp cận giao tiếp liên văn hóa, qua đó đề xuất hướng vận dụng nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy. Kết quả nghiên cứu cho thấy việc tích hợp yếu tố văn hóa vào quá trình dạy học góp phần quan trọng trong việc hình thành năng lực giao tiếp toàn diện cho người học.

Từ khóa: dạy học tiếng Trung, giao tiếp liên văn hóa, phương pháp giảng dạy, kỹ thuật dạy học.

SOME METHODS AND TECHNIQUES IN TEACHING CHINESE BASED ON INTERCULTURAL COMMUNICATIVE APPROACH

Abstract: In the context of globalization and increasing international integration, foreign language teaching in general and Chinese language teaching in particular should not only focus on linguistic knowledge but also aim to develop learners' intercultural communicative competence. This paper analyzes several methods and techniques for teaching Chinese based on the intercultural communicative approach and proposes practical implications for improving teaching effectiveness. The findings indicate that integrating cultural elements into language teaching significantly contributes to the development of learners' comprehensive communicative competence.

Keywords: Chinese language teaching, intercultural communication, teaching methods, teaching techniques.

Nhận bài: 19/03/2026

Phản biện: 14/04/2026

Duyệt đăng: 18/04/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong xu thế hội nhập quốc tế, tiếng Trung ngày càng trở thành một trong những ngoại ngữ quan trọng tại Việt Nam. Tuy nhiên, thực tiễn giảng dạy hiện nay vẫn còn nặng về truyền thụ kiến thức ngôn ngữ, chưa chú trọng đúng mức đến yếu tố văn hóa và năng lực giao tiếp thực tiễn. Điều này dẫn đến tình trạng người học có thể nắm vững ngữ pháp nhưng gặp khó khăn trong giao tiếp với người bản ngữ.

Tiếp cận giao tiếp liên văn hóa (Intercultural Communicative Approach) được xem là một hướng tiếp cận hiện đại, giúp kết hợp hiệu quả giữa dạy ngôn ngữ và dạy văn hóa. Do đó, việc nghiên cứu và đề xuất các phương pháp, kỹ thuật dạy học tiếng Trung theo hướng tiếp cận này là cần thiết nhằm nâng cao chất lượng đào tạo.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận

Năng lực giao tiếp liên văn hóa (Intercultural Communicative Competence – ICC) được xem là mục tiêu cốt lõi của dạy học ngoại ngữ hiện đại. Theo Byram (1997), đây là khả năng sử dụng ngôn ngữ một cách hiệu quả và phù hợp trong các bối cảnh văn hóa khác nhau, bao gồm không chỉ kiến thức ngôn ngữ mà còn cả hiểu biết văn hóa, kỹ năng tương tác và thái độ giao tiếp. Mô hình ICC của Byram nhấn mạnh các thành tố như kiến

thức về văn hóa – xã hội, kỹ năng diễn giải và liên hệ, khả năng khám phá và tương tác, thái độ cởi mở, tôn trọng sự khác biệt, cũng như năng lực đánh giá phê phán các hiện tượng văn hóa. Trong dạy học tiếng Trung, năng lực này đặc biệt quan trọng bởi ngôn ngữ gắn liền với các yếu tố văn hóa đặc thù như quan hệ xã hội (关系), thứ bậc (等级) và lễ nghi (礼仪), đòi hỏi người học không chỉ hiểu mà còn phải vận dụng linh hoạt trong giao tiếp thực tế.

Tiếp cận giao tiếp (Communicative Language Teaching – CLT) ra đời như một bước tiến quan trọng trong phương pháp dạy học ngoại ngữ, chuyển trọng tâm từ việc học cấu trúc ngữ pháp sang phát triển khả năng sử dụng ngôn ngữ trong giao tiếp. Theo Canale và Swain (1980), năng lực giao tiếp bao gồm các thành phần như năng lực ngữ pháp, năng lực xã hội – ngữ dụng, năng lực diễn ngôn và năng lực chiến lược. CLT đề cao vai trò chủ thể của người học, khuyến khích họ tham gia vào các hoạt động tương tác như thảo luận, đóng vai, giải quyết tình huống nhằm nâng cao khả năng sử dụng ngôn ngữ trong các bối cảnh cụ thể. Tuy nhiên, trong thực tiễn, CLT truyền thống vẫn còn hạn chế khi chưa chú trọng đầy đủ đến yếu tố văn hóa. Do đó, xu hướng hiện nay là mở rộng CLT theo hướng tích hợp liên văn hóa, nhằm

đảm bảo người học không chỉ “nói đúng” mà còn “nói phù hợp” với chuẩn mực văn hóa của cộng đồng ngôn ngữ đích.

Mối quan hệ giữa ngôn ngữ và văn hóa là mối quan hệ hữu cơ, không thể tách rời. Theo Kramersch (1993), ngôn ngữ vừa là phương tiện biểu đạt văn hóa, vừa là sản phẩm của văn hóa. Trong dạy học tiếng Trung, yếu tố văn hóa thể hiện rõ qua cách xưng hô, hành vi giao tiếp, phong tục tập quán và hệ thống giá trị xã hội. Chẳng hạn, người Trung Quốc thường coi trọng sự khiêm tốn, tính gián tiếp và việc giữ thể diện (面子), do đó cách diễn đạt thường mang tính uyển chuyển, tránh trực tiếp phủ nhận hoặc phê bình. Bên cạnh đó, các đơn vị ngôn ngữ như thành ngữ (成语), tục ngữ hay điển tích lịch sử đều chứa đựng những giá trị văn hóa sâu sắc, đòi hỏi người học phải có hiểu biết nền tảng để có thể lĩnh hội đầy đủ ý nghĩa. Vì vậy, việc tích hợp văn hóa trong dạy học không chỉ giúp nâng cao năng lực ngôn ngữ mà còn góp phần hình thành năng lực giao tiếp hiệu quả trong môi trường liên văn hóa.

Trên cơ sở kết hợp giữa lý thuyết giao tiếp và lý thuyết văn hóa, tiếp cận giao tiếp liên văn hóa được hình thành như một định hướng dạy học hiện đại. Cách tiếp cận này nhấn mạnh rằng ngôn ngữ cần được giảng dạy trong các ngữ cảnh văn hóa cụ thể, phản ánh đời sống thực tiễn của cộng đồng sử dụng ngôn ngữ. Đồng thời, người học được xem là trung tâm của quá trình giao tiếp, chủ động khám phá, so sánh và đối chiếu giữa văn hóa bản địa và văn hóa đích. Quá trình học tập vì vậy không chỉ là tiếp thu kiến thức mà còn là quá trình tương tác, đối thoại giữa các nền văn hóa. Đối với việc dạy học tiếng Trung tại Việt Nam, cách tiếp cận này đặc biệt phù hợp do tồn tại cả những điểm tương đồng và khác biệt giữa hai nền văn hóa, tạo điều kiện thuận lợi cho việc phát triển tư duy so sánh và năng lực thích ứng của người học.

Việc vận dụng tiếp cận giao tiếp liên văn hóa trong dạy học tiếng Trung mang lại nhiều ý nghĩa thiết thực. Trước hết, nó giúp người học sử dụng ngôn ngữ một cách tự nhiên và phù hợp với ngữ cảnh giao tiếp. Đồng thời, người học được nâng cao nhận thức về sự đa dạng văn hóa, từ đó hình thành thái độ tôn trọng và cởi mở trong giao tiếp quốc tế. Bên cạnh đó, cách tiếp cận này còn góp phần phát triển tư duy phản biện, khả năng thích ứng và năng lực hội nhập – những yêu cầu quan trọng trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay. Như vậy, cơ sở lý luận của tiếp cận giao tiếp liên văn

hóa không chỉ cung cấp nền tảng khoa học cho việc đổi mới phương pháp giảng dạy tiếng Trung mà còn định hướng phát triển toàn diện năng lực người học.

2.2. Một số phương pháp dạy học tiếng Trung theo tiếp cận giao tiếp liên văn hóa

Trong dạy học tiếng Trung theo tiếp cận giao tiếp liên văn hóa, phương pháp giao tiếp (Communicative Language Teaching – CLT) vẫn giữ vai trò nền tảng, tuy nhiên được mở rộng theo hướng gắn với bối cảnh văn hóa cụ thể. Thay vì chỉ tập trung vào luyện cấu trúc ngữ pháp và mẫu câu, các hoạt động giao tiếp được thiết kế nhằm tái hiện những tình huống thực tiễn có yếu tố văn hóa, giúp người học không chỉ “nói được” mà còn “nói phù hợp”. Ví dụ, các tình huống như chào hỏi theo quan hệ xã hội, từ chối lời mời, hoặc giao tiếp trong môi trường công sở Trung Quốc đều đòi hỏi người học phải hiểu các quy tắc văn hóa như tính gián tiếp, sự khiêm tốn và việc giữ thể diện trong giao tiếp.

Bên cạnh đó, phương pháp dạy học tích hợp văn hóa được xem là một hướng tiếp cận quan trọng trong việc hình thành năng lực giao tiếp liên văn hóa. Trong phương pháp này, nội dung văn hóa không được dạy tách rời mà được tích hợp trực tiếp vào bài học ngôn ngữ. Chẳng hạn, khi dạy chủ đề về “lễ hội”, giáo viên có thể khai thác Tết Nguyên đán, Tết Trung thu hoặc các phong tục truyền thống của Trung Quốc, đồng thời yêu cầu người học so sánh với văn hóa Việt Nam. Hoạt động so sánh này không chỉ giúp người học hiểu sâu hơn về văn hóa đích mà còn góp phần củng cố bản sắc văn hóa của chính họ, từ đó hình thành năng lực đối thoại liên văn hóa.

Phương pháp học qua nhiệm vụ (Task-based Language Teaching – TBLT) cũng đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển năng lực giao tiếp liên văn hóa. Trong phương pháp này, người học được đặt vào các nhiệm vụ mang tính thực tiễn như lập kế hoạch du lịch, thiết kế một buổi phỏng vấn, hoặc xây dựng kịch bản giao tiếp trong nhà hàng Trung Quốc. Quá trình thực hiện nhiệm vụ yêu cầu người học phải sử dụng ngôn ngữ một cách linh hoạt, đồng thời vận dụng hiểu biết văn hóa để giải quyết tình huống. Điều này giúp tăng cường tính chủ động, khả năng hợp tác và năng lực thích ứng của người học trong môi trường giao tiếp thực tế.

Ngoài ra, phương pháp so sánh – đối chiếu văn hóa cũng được sử dụng như một công cụ quan

trọng nhằm phát triển tư duy liên văn hóa. Thông qua việc so sánh giữa văn hóa Việt Nam và Trung Quốc trong các khía cạnh như cách xưng hô, quan niệm về quan hệ xã hội, văn hóa ăn uống hay giao tiếp phi ngôn ngữ, người học có thể nhận diện rõ hơn sự khác biệt và tương đồng giữa hai nền văn hóa. Từ đó, họ hình thành khả năng điều chỉnh hành vi giao tiếp phù hợp với từng bối cảnh cụ thể, hạn chế các lỗi giao tiếp do khác biệt văn hóa gây ra.

2.3. Một số kỹ thuật dạy học tiếng Trung theo hướng liên văn hóa

Trong quá trình dạy học tiếng Trung theo tiếp cận giao tiếp liên văn hóa, kỹ thuật đóng vai (role-play) được xem là một trong những kỹ thuật hiệu quả nhất. Thông qua việc nhập vai vào các tình huống giao tiếp như khách – chủ nhà, nhân viên – khách hàng hoặc sinh viên – giáo viên, người học không chỉ luyện tập ngôn ngữ mà còn trải nghiệm trực tiếp các chuẩn mực văn hóa trong giao tiếp. Việc nhập vai giúp người học hình thành phản xạ ngôn ngữ tự nhiên, đồng thời nâng cao khả năng xử lý các tình huống giao tiếp mang tính thực tiễn cao.

Kỹ thuật tình huống (situational teaching) cũng có vai trò quan trọng trong việc mô phỏng các bối cảnh giao tiếp có yếu tố văn hóa. Giáo viên xây dựng các tình huống cụ thể như tham dự bữa tiệc của người Trung Quốc, giao tiếp trong môi trường làm việc đa văn hóa hoặc xử lý tình huống hiểu lầm văn hóa. Người học được yêu cầu đưa ra cách ứng xử phù hợp, qua đó phát triển năng lực giải quyết vấn đề trong môi trường liên văn hóa. Kỹ thuật này đặc biệt hiệu quả trong việc rèn luyện khả năng ứng biến và tư duy linh hoạt.

Kỹ thuật dạy học theo dự án (project-based learning) góp phần mở rộng không gian học tập ra ngoài lớp học, giúp người học chủ động khám phá văn hóa Trung Quốc thông qua các hoạt động nghiên cứu. Các dự án như tìm hiểu về ẩm thực Trung Hoa, phân tích sự phát triển của lễ hội truyền thống, hoặc xây dựng video giới thiệu văn hóa Trung Quốc không chỉ giúp người học phát triển kỹ năng ngôn ngữ mà còn rèn luyện kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng trình bày và năng lực nghiên cứu độc lập.

Việc sử dụng tư liệu xác thực (authentic materials) như phim ảnh, chương trình truyền hình, bài hát, tin tức hoặc mạng xã hội tiếng Trung giúp người học tiếp cận ngôn ngữ trong môi trường tự nhiên. Đây là nguồn tư liệu quan trọng

giúp người học hiểu cách sử dụng ngôn ngữ trong đời sống thực tế, đồng thời tiếp nhận các yếu tố văn hóa một cách trực quan và sinh động. Việc khai thác tư liệu xác thực còn góp phần tăng động lực học tập và giảm khoảng cách giữa lớp học và môi trường giao tiếp thực tế.

Cuối cùng, kỹ thuật phản hồi liên văn hóa (intercultural reflection) đóng vai trò quan trọng trong việc giúp người học phát triển tư duy phản biện và năng lực tự đánh giá. Sau mỗi hoạt động học tập, người học được yêu cầu phân tích sự khác biệt văn hóa, đánh giá hành vi giao tiếp của bản thân và rút ra bài học kinh nghiệm. Quá trình phản tư này giúp người học không chỉ tiếp thu kiến thức mà còn phát triển khả năng nhận thức văn hóa một cách sâu sắc và có hệ thống.

2.4. Thảo luận

Kết quả nghiên cứu cho thấy việc vận dụng tiếp cận giao tiếp liên văn hóa trong dạy học tiếng Trung mang lại nhiều tác động tích cực đối với việc phát triển năng lực giao tiếp của người học. Trước hết, các phương pháp dạy học theo hướng giao tiếp kết hợp yếu tố văn hóa giúp người học không chỉ nắm vững kiến thức ngôn ngữ mà còn hiểu được bối cảnh sử dụng ngôn ngữ trong đời sống thực tiễn. Điều này góp phần khắc phục hạn chế phổ biến trong dạy học ngoại ngữ hiện nay là tình trạng người học có kiến thức ngữ pháp nhưng thiếu khả năng vận dụng linh hoạt trong giao tiếp.

Bên cạnh đó, việc tích hợp văn hóa trong dạy học tiếng Trung tạo điều kiện để người học hình thành năng lực giao tiếp phù hợp với chuẩn mực văn hóa của ngôn ngữ đích. Trong thực tế, nhiều lỗi giao tiếp không xuất phát từ hạn chế về ngôn ngữ mà đến từ sự khác biệt văn hóa, chẳng hạn như cách xưng hô, mức độ lịch sự, tính gián tiếp trong diễn đạt hoặc cách thể hiện quan điểm. Do đó, việc đưa các yếu tố như “thể diện” (面子), tính tôn ti trật tự xã hội, hay phong cách giao tiếp gián tiếp của người Trung Quốc vào bài học giúp người học nâng cao khả năng thích ứng và hạn chế các xung đột văn hóa trong giao tiếp.

Ngoài ra, các phương pháp như CLT, TBLT và dạy học tích hợp văn hóa cho thấy sự phù hợp cao trong việc phát triển đồng thời năng lực ngôn ngữ và năng lực liên văn hóa. CLT giúp người học tăng cường khả năng tương tác thông qua các hoạt động giao tiếp có ý nghĩa; TBLT tạo môi trường để người học giải quyết nhiệm vụ thực tiễn, từ đó sử dụng ngôn ngữ một cách tự nhiên hơn; trong khi đó, dạy học tích hợp văn hóa giúp mở rộng

nhận thức của người học về sự đa dạng văn hóa và mối quan hệ giữa ngôn ngữ – văn hóa – tư duy.

Mặt khác, các kỹ thuật dạy học như đóng vai, xử lý tình huống, học theo dự án và sử dụng tư liệu xác thực góp phần tăng cường tính trải nghiệm trong quá trình học tập. Người học không chỉ tiếp nhận kiến thức một cách thụ động mà được đặt vào các bối cảnh giao tiếp cụ thể, từ đó hình thành kỹ năng xử lý tình huống linh hoạt và phản xạ giao tiếp tự nhiên hơn. Đặc biệt, việc sử dụng tư liệu xác thực như video, phim ảnh, tin tức hoặc mạng xã hội tiếng Trung giúp thu hẹp khoảng cách giữa môi trường lớp học và môi trường giao tiếp thực tế, đồng thời nâng cao động cơ học tập của người học.

Tuy nhiên, việc triển khai tiếp cận giao tiếp liên văn hóa trong thực tiễn giảng dạy vẫn còn một số hạn chế nhất định. Trước hết, năng lực thiết kế hoạt động dạy học tích hợp văn hóa của một bộ phận giảng viên còn chưa đồng đều, dẫn đến hiệu quả áp dụng chưa cao. Bên cạnh đó, thời lượng chương trình học còn hạn chế cũng gây khó khăn trong việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm và dự án học tập mang tính liên văn hóa. Ngoài ra, sự khác biệt về trình độ và nền tảng kiến thức

của người học cũng ảnh hưởng đến mức độ tiếp thu và khả năng tham gia các hoạt động giao tiếp phức tạp.

Từ những phân tích trên có thể thấy rằng, để nâng cao hiệu quả dạy học tiếng Trung theo tiếp cận giao tiếp liên văn hóa, cần có sự phối hợp đồng bộ giữa đổi mới phương pháp giảng dạy, nâng cao năng lực giảng viên và cải tiến chương trình đào tạo. Đồng thời, việc tạo dựng môi trường học tập giàu tính tương tác và mang tính trải nghiệm văn hóa là yếu tố quan trọng giúp người học phát triển năng lực giao tiếp một cách toàn diện và bền vững trong bối cảnh hội nhập quốc tế.

III. KẾT LUẬN

Việc vận dụng tiếp cận giao tiếp liên văn hóa trong dạy học tiếng Trung góp phần quan trọng trong việc nâng cao năng lực giao tiếp toàn diện cho người học. Các phương pháp và kỹ thuật dạy học hiện đại không chỉ giúp người học sử dụng ngôn ngữ linh hoạt, phù hợp ngữ cảnh mà còn phát triển hiểu biết và thái độ tôn trọng sự khác biệt văn hóa. Đây là hướng tiếp cận cần thiết nhằm đáp ứng yêu cầu đào tạo ngoại ngữ trong bối cảnh hội nhập quốc tế hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Canale, M., & Swain, M. (1980). *Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing*. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47.
- Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Littlewood, W. (1981). *Communicative Language Teaching: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.